

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Г. С. Сковороди



ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ СТУДЕНТІВ ПРИРОДНИЧОГО ФАКУЛЬТЕТУ

Випуск 9

Харків
2016

взимку більшу користь можна отримати із варення, що було приготовлено «швидким» методом без тривалої багаторазової термічної обробки.

Тишкова Аліна

БІОЕКОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН ХАРКІВЩИНИ, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ В ГАСТРОЕНТЕРОЛОГІЇ

Науковий керівник – к.б.н., доцент Гончаренко Я.В.

Наукова офіційна медицина зародилась і продовжує розвиватись на базі все глибшого вивчення й повнішого використання діючих речовин, які містяться в рослинах. Поява синтетичних ліків, що переважно моделюють активні речовини з рослин, не зменшила ролі природних рослинної сировини. Інтерес до них зростає серед фармакологів, фізіологів, лікарів різного профілю. Практично можна вважати, що у флорі України фармакологічна активність притаманна не менше 1000 видів рослин, тобто кожному 4-5-му виду рослин. Однак, більшість з них потребує додаткового вивчення, бо синтез та накопичення діючих речовин в рослинах залежить від екоумов їх зростання.

Наші дослідження тривали протягом 2014-2015 рр. на території Харківської області. Основна мета, яку ми поставили, полягала у встановленні видового складу рослин для їх застосування в гастроентерології. Об'єкт досліджень – флора Харківської області. Предмет досліджень – біоекологічні та деякі фармакологічні особливості лікарських рослин. Нами було використано ботанічні методи досліджень, метод Вагнера для виявлення алкалоїдів, якісні реакції (на дубильні речовини за допомогою бромної води). У різних фітоценозах нами зареєстровано 60 видів лікарських рослин, що застосовуються у гастроентерології. Ці види є представниками двох відділів: *Equisetophyta* (2%) та *Magnoliophyta* (98%). Провідними родинami виявились *Asteraceae* (18%) та *Rosaceae* (10%), що відповідає особливостям Харківської області. Аналіз життєвих форм за Х. Раункієром виявив переважання гемікриптофітів (26,7 %). Розподіл за екологічними групами показав переважання геліофітів (52%) та мезофітів (53 %). Ці результати пояснюються тим, що найбільшу кількість видів ми зібрали на луках, галявинах, узліссях.

Аналіз наявності діючих речовин, які є корисними під час лікування гастроентерологічних хвороб, виявив наявність алкалоїдів та дубильних речовин. На прикладі *Chelidonium majus* L. та *Padus avium* Mill за допомогою якісних реакцій ми виявили, що вони містять як алкалоїди так й дубильні речовини. Але, алкалоїдів більше містилося в квітках *Padus avium*, ніж у її плодах. Дубильних речовин було більше у плодах *Padus avium*, ніж у її квітках. *Chelidonium majus* у траві концентрує найбільшу кількість як алкалоїдів, так й дубильних речовин. У квітках міститься більше алкалоїдів, ніж дубильних речовин. Так, виходячи із конкретних потреб, необхідно використовувати ті органи рослин, які містять найбільшу кількість діючої речовини.

Турба Ірина, Гусєва Анжеліка

РІДКІСНА КРЕТОФІЛЬНА ФЛОРА ОКОЛИЦЬ смт. ДВОРІЧНА - ВАГОМИЙ ПРИВІД ДЛЯ РОЗШИРЕННЯ ТЕРИТОРІЇ НПП «ДВОРІЧАНСЬКИЙ»

Науковий керівник – ст. викладач Ю.В. Бенгус

Крейдяна флора і до сьогодні залишається маловідомою, не лише пересічній людині, а й науковцям, приховуючи в собі різноманітні багатовікові періоди формування, що обумовили велике різноманіття ендемічних та реліктових видів рослин, які потребують охорони. В Україні, а особливо в Харківській області, лише незначна частка територій перебуває під охороною держави, насправді ж їх площі можна значно

розширити, провівши детальне дослідження на ділянках, прилеглих до вже існуючих природоохоронних територій.

З березня 2014 р. по травень 2015 р. нами було проведено вивчення кретофільної флори територій околиць смт. Дворічна Харківської області. У ході роботи були знайдені види рослин, занесені до охоронних переліків різного рівня, від обласних і державних, до світових.

До Червоного списку Харківської області занесені такі види: астрагал білостеббий (*Astragalus albicaulis* DC.), льон український (*Linum ucranicum* Czern.), льон Черняєва (*Linum czerniaevii* Klok.), барвінок трав'янистий (*Vinca herbacea* Waldst. et Kit.), полин солянковидний (*Artemisia salsoloides* Willd.), ряска Гуссона (*Ornithogalum gussonei* Ten.), самосил білоповстистий (*Teucrium polium* L.), а також китятки крейдяні (*Polygala cretacea* Kotov).

Деякі види рослин перебувають під охороною Червоної Книги України: півонія тонколиста (*Paeonia tenuifolia* L.), ковила волосиста (*Stipa capillata* L.) та громовик донський (*Onosma tanaitica* Klok.). горицвіт весняний (*Adonis vernalis* L.) і чебрець вапняковий (*Thymus calcareus* Klok. et Shost.), ранник крейдяний (*Scrophularia cretacea* Fisch. ex Spreng.), косарики тонкі (*Gladiolus tenuis* Bieb.), півники болотні (*Iris pseudacorus* L.), рябчик малий (*Fritillaria meleagroides* Patrin ex Schult. et Schult. fil.).

Варто відмітити переломник Козо-Полянського (*Androsace koso-poljanskii* Ovch.), який, окрім Червоного списку Харківської області та Червоної Книги України, внесений до Червоного Європейського списку.

Також ця територія є місцем проживання бабака степового (*Marmota bobak* Müller), який занесений до Червоного списку Харківської області.

Наявність великої кількості рідкісних рослин дає нам підстави запропонувати долучити досліджену територію до природоохоронних територій НПП «Дворічанський». Це дозволить поліпшити охорону рідкісних, реліктових, ендемічних видів рослин, максимально зберегти природокористування унікальних природних крейдяних комплексів та збільшити відсоток заповідних територій в Харківській області, який дуже поступається загально прийнятим світовим нормам.

Фендрікова Наталія

ФЛОРА БОТАНІЧНОГО ЗАКАЗНИКА МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ «АРТЕЛЬНЕЦЬКИЙ»

Науковий керівник – к.б.н., доцент Л. В. Никитюк

Природа рідного краю – це одне з найбільших багатств народу. Але, на жаль, останнім часом ми помічаємо, що навколишнє середовище, яке нас оточує, змінюється, при цьому не в кращий бік. Це пов'язано з діяльністю людини, тобто – це антропогенний фактор. Тому в наш час надзвичайно актуальним є питання збереження природи. Для цього людство і створює спеціальні території, для збереження рідкісних, зникаючих видів, згідно з Червоною та Зеленою книгою України. У нашій країні триває інтенсивна розбудова екологічної мережі, тобто створюються проекти та приймаються рішення про створення територій найвищого рангу – національні парків, на місцевому рівні – регіональних ландшафтних парків, заказників, пам'яток культури. Відповідно до 3 ст. Закону України, до природного заповідного фонду належать: природні території та об'єкти – природні заповідники, біосферні заповідники, національні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища.

Наше дослідження тривало упродовж 2014 – 2015 рр на території заказника місцевого значення „Артельнецький” Великобурлуцького району Харківської області.